

รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก

THE PARTICIPATORY ADMINISTRATION MODEL OF THE BASIC EDUCATION COMMITTEE OF SMALL-SIZED SCHOOLS

กชมล อยู่สุข อนุศักดิ์ เกตุสิริ และสุวิมล โพธิ์กลิ่น
Kodchamon Yoosuk, Anusuk Ketusiri, and Suwimon Phoglin

หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ทั่วไปเพื่อเสนอรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กและมีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วม 2) สร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมและ 3) นำเสนอรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อตรวจสอบรูปแบบการดำเนินการวิจัยมี 3 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างคือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ผู้บริหารและครูจาก 300 โรงเรียน จำนวน 2,700 คน ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมคือ แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสังเกต และการจัดสนทนากลุ่ม เพื่อรวบรวมสภาพปัจจุบันปัญหา และแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมจากโรงเรียนต้นแบบ 4 แห่ง ขั้นตอนที่ 2 สร้างและประเมินองค์ประกอบของรูปแบบเบื้องต้น โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ขั้นตอนที่ 3 นำเสนอรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 25 ท่าน ด้วยการจัดสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินรูปแบบและคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้สถิติเชิงบรรยายและวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารแบบมีส่วนร่วม พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วม

พบว่า สภาพปัญหาของการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ได้รับความร่วมมือน้อยคือ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การบริหารงานพัสดุและทรัพย์สิน การออกจากราชการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และการบริหารงานธุรการ สำหรับแนวทางในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กนั้นพบว่า มีผู้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรใช้กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการวางแผน รับผิดชอบการกระจายอำนาจ ทำงานเป็นทีมและประชาสัมพันธ์มากที่สุด ใน 4 องค์ประกอบหลัก และใน 43 องค์ประกอบย่อย ตามตัวบ่งชี้ 80 ตัว

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ได้ องค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ กลไกการดำเนินการ วิธีการดำเนินการ การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ เพื่อให้สถานศึกษาขนาดเล็กนำไปใช้ โดยการกำหนดบทบาทหน้าที่ในองค์กร โดยยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม 5 หลักการใน 4 องค์ประกอบหลัก ใน 43 องค์ประกอบย่อย และใน ตัวบ่งชี้ 80 ตัว ใน 4 งาน ดังนี้ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคลและงานบริหารทั่วไป โดยร่วมมือในด้าน 1) การมีส่วนร่วมวางแผน 2) การมีส่วนร่วมรับผิดชอบ 3) การมีส่วนร่วมการกระจายอำนาจ 4) การมีส่วนร่วมทำงานเป็นทีม และ 5) การมีส่วนร่วมประสาน/ประชาสัมพันธ์

3. ผลการนำเสนอรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการขั้นพื้นฐานขนาดเล็กพบว่า องค์ประกอบของรูปแบบซึ่งประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กลไกการดำเนินการ วิธีการดำเนินการ การประเมินผลและเงื่อนไขความสำเร็จ โดยรวมและรายด้าน ด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้และประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ

ABSTRACT

The general purpose of this research was to develop the participatory administration model of the basic education committee of small-sized schools focusing on 1) investigating the current conditions and problems of and the means for the participatory administration of the basic education committee of small-sized schools, 2) constructing the model, and 3) proposing the constructed model for examination. The research was conducted in 3 phases. Phase 1: Investigating the current conditions and

problems of and the means for the participatory administration was done through 2,700 committee, administrators, and teachers from 300 schools. The research tools consisted of a questionnaire, an in-depth interview, observation, and a focus-group interview. Phase 2: Constructing the model was done by the researcher and the model's initial assessment of its suitability and possibility was operated by 9 experts. Phase 3: Proposing the model constructed for examination of the model's suitability, possibility, and utility was conducted by 25 experts through a seminar. Data analysis was done through descriptive statistics and content analysis.

The research findings were as follows:

1. The current conditions of the participatory administration of the basic education committee of small-sized schools were found to be overall at a higher level. The problems revealed that the lowest level of participation of the following work: research for developing educational quality, management of materials and assets, resignation of teachers and personnel, and clerical management. The means for participatory administration from the respondents were gained. They suggested that the committee should have participated in the schools' planning, responsibility, decentralization, teamwork, and public relations. The participation should have been found in four main components, 43 minor components following 80 indicators.

2. The model constructed consisted of 6 major components namely Principles, Objectives, Operational mechanisms, Operational processes, Evaluation, and Success conditions. These components were expected to be used by the small-sized schools by assigning roles and duties in the organizations on the bases of participatory administration principles as derived in 4 major components, in 43 minor components and in 80 indicators for the performances of academics, budget, personnel, and general administration. The participation was focused on 1) planning, 2) responsibility, decentralization, 4) teamwork, and 5) coordination/public relations.

3. The evaluation of the model constructed showed that the suitability, possibility, and utility of the major components namely Principles, Objectives, Operational mechanisms, Operational processes, Evaluation, and Success conditions were found to be overall and individual at the highest level.

คำสำคัญ

การบริหารแบบมีส่วนร่วม คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาขนาดเล็ก

ความสำคัญของปัญหา

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา ส่วนใหญ่มีปัญหาเหมือนกันคือ ขาดแคลนบุคลากร ขาดแคลนอาคารสถานที่ และงบประมาณในการบริหารจัดการ ท่างไกลหรืออยู่ในถิ่นทุรกันดาร และจำนวนนักเรียนลดลงเรื่อย ๆ ขาดแคลน สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์การเรียนการสอนที่เหมาะสมสมัย ไม่เพียงกับความต้องการและความจำเป็นที่จะใช้ ขาดแคลนหนังสือเรียน หนังสืออ่านประกอบ แหล่งเรียนรู้สถานศึกษาและชุมชน เนื่องจากงบประมาณมีจำกัดไม่เพียงพอต่อความต้องการ ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายครูขาดประสบการณ์ในการสร้างและการใช้สื่อการเรียนการสอน มีปัญหาด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดคำนวณนักเรียนขาดแคลนแรงจูงใจในการเรียนนักเรียนขาดเรียนบ่อย ขาดแคลนบุคลากรไม่มีครูครบชั้นเรียน มีครูไม่ตรงกับสาขาวิชาเอกหรือวิชาที่ถนัดและครูต้องรับภาระหนักสอนหลายระดับ หลายรายวิชาและทำงานธุรการมากครูขาดขวัญและกำลังใจตลอดจนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานจึงทำงานได้ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรบุคลากรมีการย้ายบ่อย ทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องของงานที่ปฏิบัติขาดแคลนบุคลากรสายสนับสนุนการสอน ขาดผู้นำที่เข้มแข็ง หรือขาดผู้บริหารที่จะบริหารเป็นระยะเวลาที่ยาวนานต้องให้ครูผู้สอน ปัญหาด้านอาคารสถานที่ สื่อวัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์และงบประมาณสภาพอาคารเก่า ขำรุดทรุดโทรม เนื่องจากก่อสร้างมาเป็นเวลานานขาดความปลอดภัยอาคารเรียน อาคารประกอบไม่เพียงพอกับความต้องการ ขาดห้องปฏิบัติการ ต่าง ๆ ผู้ปกครอง มีฐานะยากจน ไม่สามารถส่งเสริมสนับสนุนการ

ดำเนินงานของโรงเรียน และการเรียนของบุตรหลานได้มากเท่าที่ควร (อภิชัย กรมเมือง, 2552)

จากความจำเป็นและสภาพปัจจุบันปัญหา ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจ ที่จะศึกษา แนวทางของการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐานขนาดเล็ก เพื่อสร้างรูปแบบและนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมและเพื่อให้เป็นไป ตามจุดมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545) ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพโดยรวมของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็กต่อไป

โจทย์/ปัญหาวิจัย

แนวทางของการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและแนวทางในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และแนวทางในการบริหารแบบมีส่วน ร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก โดยดำเนินการดังนี้ 1) ศึกษา วิเคราะห์จากเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับเรื่องแนวปฏิบัติ หน้าที่และบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ใน 4 กลุ่มงาน สำรวัปัญหาและแนวทางในการบริหารแบบมีส่วนร่วม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กโรงเรียนประถมศึกษาที่สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13 จำนวน 1,197 โรงเรียน มี กลุ่มผู้ให้ข้อมูล มีจำนวน 10,773 คน ผู้วิจัยเลือกใช้ตาราง Krejcie และ Morgan กำหนด

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน 300 โรงเรียน รวมผู้ให้ข้อมูล จำนวน 2,700 คน เครื่องมือที่ใช้ในการสอบถาม คือ แบบตรวจสอบรายการ และ แบบสอบถามแบบปลายเปิด การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และแนวทางในการบริหารแบบมีส่วนร่วมจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นโรงเรียนต้นแบบ จำนวน 4 โรงเรียน ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มเป้าหมายโดยมีเกณฑ์เป็นโรงเรียนที่มีความดีเด่นด้านการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือที่ใช้ ในการสอบถาม คือ แบบสอบถามแบบปลายเปิด แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถามการจัดกลุ่มสนทนา การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา 3) เพื่อประเมินองค์ประกอบ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4) เพื่อประเมินรูปแบบและคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 25 ท่าน จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินรูปแบบและคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบและคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบ การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก โดยมีวิธีการดำเนินการ ดังนี้ 1) สร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม จากผลจากการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหา นำมาวิเคราะห์ร่วมกับโรงเรียนต้นแบบ แล้วนำมาเป็นแนวทางการวิเคราะห์องค์ประกอบ ร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม 2) ตรวจสอบความเหมาะสมความเป็นไปได้ขององค์ประกอบของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ร่างรูปแบบ พร้อมทั้งขอข้อเสนอแนะจาก ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารและจัดการศึกษาจำนวน 9 ท่าน โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ 3) สร้างคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 3 นำเสนอรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก โดยมีวิธีการดำเนินการ ดังนี้ 1) ปรับปรุงรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น 2) นำเสนอรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 25 ท่าน เพื่อวิพากษ์ เพื่อปรับปรุงรูปแบบและคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยใช้แบบประเมิน

ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และ 3) ประเมินคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบ

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารแบบมีส่วนร่วม พบว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วม พบว่า สภาพปัญหาของการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ได้รับความร่วมมือน้อย คือ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การบริหารงานพัสดุและทรัพย์สิน การออกจากราชการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และการบริหารงานธุรการ สำหรับแนวทางในการบริหารแบบมีส่วนร่วม นั้นพบว่า มีผู้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรใช้กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการวางแผน รับผิดชอบ การกระจายอำนาจ ทำงานเป็นทีมและประชาสัมพันธ์ มากที่สุดใน 4 องค์ประกอบหลักและใน 43 องค์ประกอบย่อย ตามตัวบ่งชี้ 80 ตัว

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ได้ องค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ กลไกการดำเนินการ วิธีการดำเนินการ การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ เพื่อให้สถานศึกษาขนาดเล็กนำไปใช้ โดยการกำหนดบทบาทหน้าที่ในองค์กร โดยยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม 5 หลักการใน 4 องค์ประกอบหลัก ใน 43 องค์ประกอบย่อย และใน ตัวบ่งชี้ 80 ตัวใน 4 งาน ดังนี้ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคลและงานบริหารทั่วไป โดยร่วมมือในด้าน 1) การมีส่วนร่วมวางแผน 2) การมีส่วนร่วมรับผิดชอบ 3) การมีส่วนร่วมการกระจายอำนาจ 4) การมีส่วนร่วมทำงานเป็นทีม และ 5) การมีส่วนร่วมประสาน/ประชาสัมพันธ์ และผลการสร้างคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบด้วยส่วนประกอบสำคัญดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ 2) หลักการ 3) กลไกการดำเนินการ 4) วิธีการดำเนินการ 5) การประเมินผล 6) เงื่อนไขความสำเร็จ

3. ผลการนำเสนอรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ได้ผลการประเมิน ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม พบว่า มีค่ามากที่สุด และได้ผลการประเมิน ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ของคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ทั้ง 6 ส่วน คือ 1) วัตถุประสงค์ 2) หลักการ 3) กลไกการดำเนินการ 4) วิธีการดำเนินการ 5) การประเมินผล 6) เงื่อนไขความสำเร็จ พบว่า มีค่ามากที่สุด

อภิปรายผล

1. ผลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและแนวทางในการบริหารแบบมีส่วนร่วมพบว่า

1.1) ผลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่ได้ค่าเฉลี่ยมาก มากที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมการบริหารงานทั่วไป และข้อที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกข้อ ได้แก่ การมีส่วนร่วมการบริหารงานงบประมาณ การมีส่วนร่วมการบริหารงานวิชาการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่ได้ค่าเฉลี่ยมาก มากที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วม พัฒนาและส่งเสริมสนับสนุน สถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้แก่ชุมชน และข้อที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกข้อ ได้แก่ การมีส่วนร่วมสนับสนุนในการวิจัย การมีส่วนร่วมการบริหารงานงบประมาณ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่ได้ค่าเฉลี่ยมากมากที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมประชุมวางแผนกลยุทธ์และให้ความเห็นชอบในการจัดสรรงบประมาณตามแผนปฏิบัติการ และข้อที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกข้อ ได้แก่ การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการบริหารพัสดุและทรัพย์สิน การมีส่วนร่วมการบริหารงานบุคคล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่ได้ค่าเฉลี่ยมาก มากที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และข้อที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกข้อ ได้แก่ การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการออกจากราชการ ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การมีส่วนร่วมการบริหารงานทั่วไป ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่ได้ค่าเฉลี่ยมากมากที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ และข้อที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกข้อ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการบริหารงานธุรการ ซึ่งมีเหตุผลประกอบข้อค้นพบที่ได้คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขาดความรู้และความถนัดเฉพาะทางในงานด้านนั้น ๆ และจากสภาพปัจจุบันดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประสิทธิ์ ศรีจันทร์ (2548) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบรรพตพิสัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 พบว่า สภาพปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีปัญหาด้านวิชาการมากเป็นอันดับ 1 ด้านการบริหารทั่วไปมีปัญหามากเป็นอันดับ 2 ด้านการบริหารงบประมาณมากเป็นอันดับที่ 3 และด้านการบริหารบุคลากรมีปัญหาเป็นอันดับสุดท้าย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีปัญหามากที่สุดด้านวิชาการคือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติการของโรงเรียน อันดับที่สองคือ การจัดหาวิทยากรบุคคลภายนอกทั้งในท้องถิ่นและนอกท้องถิ่น มาให้ความรู้กับนักเรียนและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิเชียร ต่วนชะเอม (2544) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัด

การศึกษาระดับประถมศึกษาของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาานครสวรรค์ ตามทัศนะของผู้บริหาร พบว่า สภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารของคณะกรรมการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา โดยรวมทั้ง 3 กลุ่ม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง สภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มผู้บริหาร/ครู อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน สภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มผู้ปกครอง/ศิษย์เก่า อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน สภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารของคณะกรรมการ โรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มประชาชนอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านนโยบายและแผนอยู่ในระดับน้อย แต่ด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาของคณะกรรมการโรงเรียนตามทัศนะของผู้บริหารจำแนกตามที่ตั้งโรงเรียนพบว่า โดยรวมและทุกด้านแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า การจัดหาทุนช่วยเหลือโรงเรียน การช่วยเหลือดูแลทรัพย์สินของโรงเรียน การประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบความต้องการของโรงเรียน การรายงานผลการดำเนินงานของโรงเรียนและการดูแลให้นักเรียนได้รับการศึกษาอย่างเต็มศักยภาพ มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับการมีส่วนร่วมในด้านการบริหารงานวิชาการ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของกัลยา พินเศษ (2547) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมด้านพัฒนาบุคลากรของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดเทศบาล จังหวัดชัยนาท พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมในการพัฒนาบุคลากรโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายด้านพบว่ามีส่วนร่วมในการกำหนดความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรอยู่ในระดับปานกลางและมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย 3 ด้าน คือ วางแผนพัฒนาบุคลากร ปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาบุคลากรและประเมินผลการพัฒนาบุคลากร สำหรับการมีส่วนร่วมด้านการบริหารงานทั่วไป

1.2) ผลจากการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วมพบว่า สภาพปัญหาของการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ได้รับความร่วมมือน้อย คือ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การบริหารงานพัสดุและทรัพย์สิน การออกจากราชการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และการบริหารงานธุรการ ซึ่งมีเหตุผลประกอบข้อค้นพบที่ได้คือ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ขาดความรู้และความชำนาญเฉพาะทางในงานด้านนั้น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐนันท์ เพียงกระโทก (2546) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษา

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนนำร่องระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาพบว่า 1) ด้านบริหารวิชาการ ชุมชนมีส่วนร่วมในเรื่องการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาสื่อเทคโนโลยี โดยมีส่วนร่วมในลักษณะร่วมคิด ร่วมประเมิน 2) ด้านการบริหารงบประมาณ ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากร การลงทุนทางการศึกษาและการตั้งงบประมาณ 3) ด้านการบริหารบุคคลชุมชนมีส่วนร่วมในการเตรียมการบริหารบุคลากร การเสริมสร้างวินัยและจรรยาบรรณ การพัฒนาครู 4) ด้านการบริหารงานทั่วไป ชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรมและศาสนา ปัญหาที่พบ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการคือ ครูสอนหลายวิชา จึงไม่มีเวลาประสานงานชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) ด้านการบริหารงบประมาณ ชุมชนไม่มีความรู้และเข้าใจในการจัดตั้งงบประมาณ (PBB) และปัญหาทางเศรษฐกิจ ไม่เอื้อต่อการสนับสนุนโรงเรียน 3) ด้านการบริหารบุคคล ครูมีงานสอนมากไม่มีเวลาติดต่อชุมชน นโยบายโรงเรียนไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน 4) ด้านการบริหารงานทั่วไป ชุมชนขาดทักษะการวางแผนหรือขาดความชำนาญในการกำหนดนโยบาย การมีส่วนร่วมถูกจำกัดเฉพาะการเข้าร่วมรับฟังชี้แจงเท่านั้น และจากการศึกษาสภาพปัญหาในเรื่องการประสานและสนับสนุนเรื่องการ ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

1.3) สำหรับแนวทางในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กนั้นพบว่า มีผู้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรใช้กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการวางแผน รับผิดชอบ การกระจายอำนาจ ทำงานเป็นทีมและประชาสัมพันธ์มากที่สุดใน 4 องค์ประกอบหลักและใน 43 องค์ประกอบย่อย ตามตัวบ่งชี้ 80 ตัว ซึ่งมีเหตุผลประกอบข้อค้นพบที่ได้คือ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องมีส่วนร่วมในการวางแผน รับผิดชอบ การกระจายอำนาจ ทำงานเป็นทีมและประชาสัมพันธ์มากที่สุดใน 4 องค์ประกอบหลักและใน 43 องค์ประกอบย่อย ตามตัวบ่งชี้ 80 ตัว และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Barnes (1995) ซึ่งได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนของผู้ปกครองนักเรียน พบว่า การมีส่วนร่วมกับการเรียนการสอนของโรงเรียน โดยอุดมคติแล้วผู้ปกครองต้องการมีบทบาทที่โรงเรียนหรือในชั้นเรียน แม้ว่าจริงๆ แล้วการมีส่วนร่วมของพวกเขาจะไม่เป็นไปตามอุดมคติดังกล่าว แลได้พบว่าผู้ปกครองยังมีส่วนร่วมในกิจกรรม ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนที่บ้านด้วย การศึกษาครั้งนี้ให้หลักฐานเพิ่มเติมว่า บิดามารดาชาวอเมริกัน เห็นคุณค่าของการศึกษา และเห็นว่าโรงเรียนจำเป็นต้องตระหนักถึงความคาดหวังด้านการศึกษาและวัฒนธรรมของผู้ปกครองด้วยและ Bruce (1999) ได้

ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา เกี่ยวกับความสัมพันธ์กับชุมชน พบว่า ความคาดหวังของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับชุมชน สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนที่จะมีส่วนร่วมกับทางโรงเรียน สำหรับความคาดหวังของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษานั้น ผลการวิจัยพบว่า ครูใหญ่คาดหวังที่จะให้ผู้ปกครองของนักเรียนได้มีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับการเรียนรู้การอบรมสั่งสอนเด็กให้มากยิ่งขึ้นให้การทำงานมีความคาบเกี่ยวกับโรงเรียนชุมชนและต้องการให้มีชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของเด็กด้วยครูและผู้ปกครองมีความต้องการที่จะให้ครูใหญ่มีที่พักหรืออยู่อาศัยภายในบริเวณโรงเรียน ครูใหญ่มีความเห็นว่า การสื่อความหมายระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีอุปสรรคอยู่อย่างหนึ่งคือการทำให้ความหมายของสิ่งใดสิ่งหนึ่งถูกเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อันเนื่องมาจากการถ่ายทอดข่าวหรือการส่งข่าวเกิดความผิดพลาดและนอกจากนี้ยังได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการนิเทศ ติดตาม ในภาระงานของสถานศึกษา

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ได้ องค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ กลไกการดำเนินการ วิธีการดำเนินการ การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ เพื่อให้สถานศึกษาขนาดเล็กนำไปใช้ โดยการกำหนดบทบาทหน้าที่ในองค์กร โดยยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม 5 หลักการใน 4 องค์ประกอบหลัก ใน 43 องค์ประกอบย่อย และใน ตัวบ่งชี้ 80 ตัวใน 4 งาน ดังนี้ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคลและงานบริหารทั่วไป โดยร่วมมือในด้าน 1) การมีส่วนร่วมวางแผน 2) การมีส่วนร่วมรับผิดชอบ 3) การมีส่วนร่วมการกระจายอำนาจ 4) การมีส่วนร่วมทำงานเป็นทีม และ 5) การมีส่วนร่วมประสาน/ประชาสัมพันธ์ จากข้อค้นพบซึ่งผู้วิจัยได้ทำการบูรณาการ จากการที่มีผู้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรใช้กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการวางแผน รับผิดชอบการกระจายอำนาจ ทำงานเป็นทีมและประชาสัมพันธ์มากที่สุดใน 4 องค์ประกอบหลักและใน 43 องค์ประกอบย่อย ตามตัวบ่งชี้ 80 ตัว สถานศึกษามีความจำเป็นต้องยึดรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งเป็นแนวทางการบริหารสถานศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญชม ศรีสะอาด, สุวิมล โพธิ์กลิ่น และปรีชา สามัคคี (2550) จากรายงานการวิจัยการพัฒนารูปแบบการประเมินแผนงานและโครงการในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ได้สรุปผลการสร้างและพัฒนารูปแบบ การประเมินว่า จำเป็นต้องศึกษา หลักการ แนวคิด ทฤษฎี การประเมินเพื่อเป็นความรู้พื้นฐานในการดำเนินการเช่นเดียวกัน โดยมีขั้นตอน คือ ออกแบบรูปแบบ ความสมบูรณ์ของรูปแบบและสมมุติฐานของผู้ศึกษา อย่างเป็นรูปธรรม มีความสอดคล้องและความเหมาะสมกับสิ่งที่มุ่งประเมิน ส่วนการพัฒนา

รูปแบบการประเมินที่ได้ออกแบบขึ้น มีวิธีการและขั้นตอนหลากหลายทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกรอบแนวคิดและสมมุติฐานของการวิจัยซึ่งสรุปได้ว่ามีวิธีการคือ การตรวจสอบและการหาประสิทธิผลของรูปแบบโดยการวิจารณ์และเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ทดลองใช้ ปรับปรุงพัฒนาและนำเสนอรูปแบบ เป็นต้น ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะทำให้รูปแบบที่สร้างขึ้นมีประสิทธิผล และยังสอดคล้องกับการวิจัยของสมาน อัครวุฒิ (2550) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารการประถมศึกษาในระดับจังหวัด ได้แยกองค์ประกอบของรูปแบบ ออกเป็น 2 ส่วนคือ 1) องค์ประกอบของรูปแบบที่สร้างขึ้น หมายถึง ส่วนประกอบที่เป็นตัวรูปแบบที่สร้างขึ้นนั้นมีอะไรบ้าง ทำอย่างไร มีความสัมพันธ์และทำงานร่วมกับองค์ประกอบอื่นอย่างไร และ 2) องค์ประกอบของเอกสารรูปแบบ หมายถึง องค์ประกอบที่เป็นสาระหลักในการนำเสนอรูปแบบที่สร้างขึ้นว่าควรจะนำเสนอเรื่องใดบ้าง และได้วิเคราะห์รูปแบบการบริหารสถานศึกษาต้นแบบ ได้กำหนดกรอบในการวิเคราะห์รูปแบบ ออกเป็น 6 องค์ประกอบ คือ 1) บริบทของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ระบบและกลไกของรูปแบบ 4) วิธีดำเนินงานของรูปแบบ 5) แนวทางการประเมินรูปแบบ และ 6) เงื่อนไขของรูปแบบ และสอดคล้องกับ สุวิมล โพธิ์กลิ่น (2549) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก มีขั้นตอนในการสร้างและพัฒนารูปแบบ 1) ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบ 2) สร้างรูปแบบโดยการจัดทำร่างรูปแบบ ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ ปรับปรุงรูปแบบ จัดทำคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบ ประเมินความเหมาะสมของคู่มือ 3) ทดลองใช้รูปแบบ 4) ประเมินผลการใช้รูปแบบ

3. ผลการนำเสนอรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการขั้นพื้นฐานขนาดเล็กพบว่า องค์ประกอบของรูปแบบซึ่งประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กลไก การดำเนินการ วิธีการดำเนินการ การประเมินผลและเงื่อนไขความสำเร็จ โดยรวมและรายด้าน ด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้และประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ 3.1) ผลการนำเสนอรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม พบว่า มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมและข้อสังเกต จากผู้เชี่ยวชาญ ในแต่ละด้าน คือ ด้านวัตถุประสงค์ควรตรงกันทุกครั้งที่เขียน ด้านหลักการ ควรตรงกัน หรือ ปรับตามที่ได้หลังจากสังเคราะห์องค์ประกอบกลไกการดำเนินการไม่มี ด้านวิธีการดำเนินการควรปรับให้สั้น กระชับ เหมาะสมสำหรับที่สถานศึกษาขนาดเล็กจะนำไปใช้ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จารุณี มุขพรหม (2545) ศึกษาเกี่ยวกับความมีประสิทธิภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง สังกัดกรม

สามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัย พบว่า ความมีประสิทธิภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมและรายด้านมีระดับ ความมีประสิทธิภาพของโรงเรียนอยู่ในระดับมากเกือบทุกด้านเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านบรรยากาศด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ด้านหลักสูตรการสอนและเทคโนโลยีด้านกระบวนการและด้านทรัพยากร 3.2) ผลการนำเสนอคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า วัตถุประสงค์ หลักการ กลไกการดำเนินการ วิธีการดำเนินการ ประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จโดยรวม มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลสรุปนี้คือ คัมภีร์ สุดแท้ (2553) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งมีผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ควรนำผลการศึกษาศาภาพของการบริหารแบบมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ให้สถานศึกษาขนาดเล็กได้ทราบและเป็นแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาขนาดเล็กต่อไป
2. ควรนำปัญหาและแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมไปเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาสำหรับการพัฒนาสถานศึกษาขนาดเล็กต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาทุกระดับ
2. ควรศึกษาเชิงเปรียบเทียบโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเดียวกันแต่ต่างกันที่สถานศึกษาที่ผ่านการประเมินภายนอก ระดับดีมาก กับระดับพอใช้

บรรณานุกรม

- กัลยา พินเศษ. (2547). รูปแบบการมีส่วนร่วมด้านพัฒนาบุคลากรของคณะกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสถานศึกษาในสังกัดเทศบาล จังหวัดชัยนาท.
วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- คัมภีร์ สุดแท้. (2553). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก. ปริญญาโท ศึกษาศาสตร์ดุสิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จารุณี มุขพรหม. (2545). ความมีประสิทธิภาพของโรงเรียนมัธยมขนาดกลาง สังกัดกรม
สามัญ ศึกษา. จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เจตน์ วัชโรจน์ศรี. (2545). แนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในของครูผู้สอน สังกัด
สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพะเยา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ณัฐนันท์ เพ็ญกระโทก. (2546). การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโดย
ใช้โรงเรียนเป็น ฐานของโรงเรียนนาร่องระดับมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญ
ศึกษา. วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. สุวิมล โพธิ์กลิ่น และปรีชา สามัคคี. (2552). รายงานการวิจัยการ
พัฒนารูปแบบการประเมินแผนงานและโครงการในสถานศึกษาระดับ
มัธยมศึกษา. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประสิทธิ์ ศรีจันทร์. (2548). รูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของ
คณะกรรมการการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบรรพตพิสัยสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- วิเชียร ต่วนชะเอม. (2544). การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาของ
คณะกรรมการการศึกษขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
นครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยสถาบันราชภัฏ
นครสวรรค์.
- สมาน อัสวภูมิ. (2550). การพัฒนารูปแบบการบริหารการประถมศึกษาระดับจังหวัด.
วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. 2(7), 83-84.

- สุวิมล โพธิ์กลิ่น. (2549). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก. วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อภิชัย กรมเมือง. (2552). คู่มือการบริหารจัดการศึกษาด้านการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก. สพป. อบ. 1. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- Barnes, R. M. (1995). African American parente involvement in their children schooling. *Dissertation Abstrscts international*. 55(10), 3152-A.
- Bruce, E.L. (1999). The Role of the Elementary Principal in school Community Ralation. *Dissertation Abstrscts international*. 32(9), 6028-A.
- Mogan, David. I. (1988). *Focus Group as Qualitative Resesrch*. California: SAGE.